העולם הזה
בלי משוא פנים
רחוב נלי‏קסון 8, תל‏אביב. טלפון 26785, ת. ד. 136. מען למברקים: „עולמפרס".
המוציא לאור: העולם הזה בע"מ.
דפוס משה שהם בע"מ, ת"א, טל. 62239.
ההפצה: דוד מופל ובניו, תל‏אביב.
המשרדים ציבור מוסדות ומוסדות.
העתון הנקרא ביותר במדינה
העורך הראשי: אורי אבנרי
ראש המערכת: שלום כהן
עורך משנה: דוב איתן
עורך כיתוב: כי‏לבי קשת
עורך תבנית: אהרון צור
כתב בכיר: אלי תבור
צלם המערכת: אריה קרן
חברי המערכת: מנשה ברי‏דיין, שייע גלזר, לילי גלילי, דויד הורביץ, רותי הר, אברהם חרמון, יעקב כנעני, אפרים קם, אביגה קסו, עמוס קינן, שלמה קרני.

לילי גלילי

לפני שבועיים סיפרתי לך על המחמאות שניתנו לנו בשנה שעברה על‏ידי אויבינו. השבוע שלח לי אוהד, מדריך באיחוד הקבוצי, והקיבוצים הרוצה בעילום שמו, מה‏מאה נוספת.

המחמאה לבשה צורה של חוברת סודית משוכפלת, בת 3000 מלים, שנשלחה מטעם מזכירות איחוד הקבוצות והקיבוצים (של מפא"י) למדריכים בכל המשקים ותנועות הנוער שלו. זוהי תוכנית לשורת שיחות. הייתי מעתיק ברצון את כולה, אך מחוסר מקום אני נאלץ להסתפק בקטעים אופייניים.

„מטרת התוכנית היא לתת לחניך דרך למחשבה ושיפוט לגבי תופעות העתונות הצהובה, ביחוד בקשר עם העולם הזה," פותחת החוברת. „בתחילה חשבנו לערוך את הדבר בצורת משפט, אך מתוך עיון, החלטנו כי לא טוב שיהיה עתון העולם הזה מוקד הויכוח. אין מתפקידנו לעשות פרסום לעתון זה."

מכיוון שכל החוברת מוקדשת להעולם הזה בלבד ושום עתון אחר אינו מוזכר אף במלה אחת או ברמז, זהו תירוץ חשוד במקצת. מתקבל יותר על הדעת כי עסקני מפא"י, שחיברו את התוכנית, חששו מפני ערי‏כת משפט ציבורי על העולם הזה. כי צורת המשפט היתה מחייבת את המדריך לתת למחייבי העולם הזה מבין בני הקיבוצים לנהל סניגוריה גלויה ונמרצת — יזה כמובן לא היה רצוי. צורת השיחה מסוכנה פחות.

„הדיון יכול להיערך אחרי ראית ההצגה זרוק אותו לכלבים. אין הכרח להיצמד להצגה, אלא אפשר להסתמך עליה."

כאן קבורים הכלבים. מסתבר כי המחנך תוכנן על‏ידי מרכז מפא"י מראשיתו כמוקד למערכה גדולה נגד העולם הזה. אולם לרוע המזל טבע המחזה, יחד עם מחבריו, במבול הבוז הציבורי, לפני שהמערכה זו הגיעה לתנופה הרצויה. אולם גם בעלי החוברת מתנצלים מראש:

„את המחזה יש לראות כ ס פ ר ו ת, וה‏ספרות איננה מתיימרת לבטא את כל האמת."

מבחינה זו, יש להבחין בין ספרות לבין עתונות צהובה:

„אין העתונות הצהובה בוררת לה אמצעים על מנת למשוך את הקורא. היא עורכת תקירות פרטיות, משקרת, או מציגה חצי אמת."

במלים אחרות: אמירת „חצי אמת" יכולה להיות ספרות או שקר — זה תלוי מי הקונה. יצירה הקנויה על‏ידי מפא"י היא ס פ ר ו ת, וממילא פטורה מ„לבטא את כל האמת". לעומת זאת, יצירה שאינה רצויה למפא"י, היא עתונות צהובה, וממילא „מציגה חצי אמת".

„כדימוקראטים אנו בעד חופש, אך לא מוכנים לקבל שיפגעו בחופש הזולת. ה‏עתונות הזאת פוגעת בחופש אוביה — ועל‏ידי כך היא מסלפת את המשטר ה‏מבוסס על חופש הפרט."

הנה כי כן, הבחנה עקרונית. אנו בעד החופש — בתנאי שמשתמשים בו לטובתנו. אולם העתונות הזאת, הפוגעת בנו, ממילא כסלפת את החופש הזה.

„היא מעוררת באדם את כל האינסטינקטים האפלים החבויים בו — ורק אותם. על‏ידי זה שהיא מציגה את העולם דרך המשקפיים של היצרים הללו... אין משנה אם היא מרמזת במכוון או לא, אך היא בערך קוראת לקורא: כולם כך — היה כך!"

הדגש הוא על המלה „בערך". מסתבר כי המחנך לשחיתות בארץ אינו המושחת, אלא המגלה את השחיתות. לא לוי אשכול, שזרק את אמיל שמורק לכלבים וקבע „לא תחסום שור בדישו!" אלא העתונות שפירסמה את דו"ח שמורק. לא הממשלה שהשאירה את המשטרה בידי יחזקאל סהר, אחרי שבית‏המשפט המחוזי הגדיר אותו כ„טרגדיה", אלא השופטים שאמרו זאת, והעתון שגילה את הדברים.

„אין העתונות בחינת אופוזיציה לממשלה — היא מתנגדת למשטר כולו. ומה במקום? זאת היא איננה מציעה. אין היא נותנת לקוראיה תוכנית מדינית, דרך מחשבתית חדשה. היא מסתפקת בהריסת הקיים — אולם מדי פעם היא נותנת לאדם פורקן לרגשות וליצרים: הבה נפילו הבה נשחיתו!"

מצלצל יפה. אולם בני המשקים, הקורא‏ים את העולם הזה בעיון, לא פחות ממחברי החוברת עצמם, עלולים לחשוב אחרת. הם עלולים לזכור, למשל, כי העולם הזה הציג במשך שמונה שנים תוכנית מדינית אלטר‏נטיבית של השתלבות במרחב, פדרציה שמית ואיחוד ארץ‏ישראל — תוכנית שנשיא ה‏הסתדרות הציונית הצביע עליה כעל הדרך להצלת המדינה. הם עלולים לזכור את הצ‏עותינו להסדרת היחסים עם הפזורה היהודית, לנייטראליזציה של המרחב, לכינון משטר חילוני, למתן מעמד חוקי וגלוי לש.ב. ואפילו לאירגון מחדש של צמרת המשטרה. הם עלולים לזכור את הצעותינו לפירוק המשטר המפלגתי הטוטאליטרי, שנתקבלו לאחר‏מכך כמצע רשמי על‏ידי המפלגה ל‏אחדות‏העבודה.

„מה תהיה מסקנתם (של קוראי העולם הזה)?... (ש)מוכרחים להקים משטר חזק, שלא יתן להתפתח לדברים הללו. לא דמו‏קרטיה אלא משטר „חזק" — המנוהל על‏ידי אנשים ישרים. העתונות בדרך זו מובילה אל הפאשיזם, בלי או עם כוונה."

יופי. מסתבר כי מבססי המשטר החזק והאנטי‏דמוקראטי בארץ אינם בעלי פולחן‏האישיות של ביגי'י, לא שמעון פרס ומשה דיין וסדי קולק, לא קבוצת‏המנהלים ה‏מנהלת בסתר את ענייני המדינה ומצפצפת על השרים הנבחרים, לא בעלי מנגנון‏החושך, לא עורכי חיפושים במשרדי מפלגות, לא מאזיני הטלפונים ולא מסמיני מכשירי‏האזנה. אלא להיפך, מי שלוחם בהם.

„הרבה כתבו ביקורת. אמיל זולא כתב ביקורת אכזרית על החברה כולה. כל אחד מאתנו הקורא את כתביו אומר לעצמו: כך גם אני יכול להיות. לכאן אני יכול להת‏דרדר."

סעיף: כל אחד מאתנו, הקורא את דברי זולא, אומר לעצמו: כמה טוב שהשמיץ אלופים צרפתיים, ולא אלופים ישראליים. ש‏האשים את ראש ממשלת צרפת, ולא את דויד בן‏גוריון. כי אחרת היתה החוברת של איחוד הקבוצות והקיבוצים מכריזה ש‏סיפר צהוב זה הוא פורנוגראף (נאנה!) מוביל למאשיזם (החורבן) ולקומוניזם (ירמיאל), חותר בזדון תחת בטחון המדינה ומשרת את האוייב (פרשת דרייפוס).

„כל מלחמה לחופש דעות — איננו אלא פרי של צביעות מסויימת."

בעלי החוברת אינם צבועים מסוג זה. הם אומרים בפירוש מה כוונתם, ולשם מה יש צורך לבזבז את זמנם היקר של בני הקי‏בוצים, העובדים קשה, ולנהל סידרה של שיחות על העולם הזה:

„אנו יודעים שהעתונות הזאת מסחרית — ולא נעודד אותה. לא נקנה אותה. נשתדל שאחרים לא יקנו אותה. זאת תהיה הכרעה דמוקראטית."

מדוע יש צורך בהחלטה כואת בקרב הקיבוצים של מפא"י, המחרימים ממילא באופן רשמי את העולם הזה? מפני שבני‏המשקים הרעים נוסעים לעיר או למושבה הסמוכה, וקונים את העתון המורעל ב‏מחתרת. למרות כל החינוך הטוב המושקע בהם, תועה נוער כפרי‏תודה זה בדרך‏לא‏דרך. ולראיה:

„ויכוח נוסף שיכול להתעורר הוא: האם העולם הזה באמת יש בו את היסודות הללו (אגב, איזו עברית!) הרבה יסכימו שיש עתונים שיש בהם חלק מהנתונים והבעיות שהצגנו פה. אך בקשר להעולם הזה — יהיה ויכוח. (לכן) אנו מציידים אותך (המד‏ריך) בקצת חומר מתוך העולם הזה."

להלן מקדישה החוברת ארבעה עמודים לציטוט קטעים מתוך המדור הנדון ומדור המכתבים של העולם הזה. לסיום היא מו‏סיפה מכתבים שכתבתי לך לאחרונה במדור זה:

„מנהלי המנגנון האדיר השקיעו מאות אל‏פי לירות (במערכה נגד העולם הזה). נייסו את מיסב או מירע מכשיריהם. הם נכשלו מפני שלא העריכו פרט אחד: אותך.

„הם חשבו שאפשר להפחידך, לרמותך, לזרוע בלבך אי‏אימון. הם טעו."

סבורני שזה סיום טוב. גם לגבי איהדינו במחתרת, בני הדור הצעיר במשקי איחוד הקבוצות והקיבוצים.

שלי גלילי

מכתבים

עזרה ראלג'יריה

קראנו בשמחה רבה שקיבלתם על עצמכם להעביר את תרומות קוראיכם המכקשים ל‏הביע באמצעיהם הצנועים את אהדתם ל‏חמי השחרור באלג'יריה. אנו מצרפים בזה כסום של 40 ל"י למטרה זו.

תושבי כפר‏קאסם

המערכת תעביר תרומה זו, יחד עם קוד‏מותיה, באמצעות הצלב האדום הבינלאומי, לנפגעי מקיאת סידי יוסוף.

מיפגש קוראים

כקורא קבוע של עתוכם הנכבד, הנני מזדהה עם הדיעות שהובעו בכתבתו של הקורא בן‏שאול (העולם הזה 1067). זה זמן רב שהיה ברצוני לכתוב אל המערכת מכתב דומה, אולם לא חשבתי על רעיון כמו שנישת קוראים. על כן ברצוני להודות לקורא בן‏שאול על רעיונו. אם מותר לי להציע משהו לפניכם, הרי חושבני שיהיה זה מן הנכון להזמין גם את מערכת העולם הזה, ומצד שני חברי כנסת מסיעות שונות כדי לשמוע ולהשמיע דיעות.

יחזקאל מוראד, הרצליה

הנני נענה בזה לקריאתו של הקורא בן‏שאול. נדמה לי שזה רעיון טוב, ואולי תוכל לצמוח מכך תנועה צבורית לשינוי פני הדברים בסדינה. אשר לסיכום עמדת העולם הזה, כפי שסיכם בן‏שאול, חסר שם כעיף חשוב מאוד: מלחמתו המתמדת של העולם הזה למען חופש המצעון, חופש מ‏כפיה דתית, התנגדות להפליה לאומית וע‏דתית למען חופש האדם וכבודו.

ד"ר אלכסנדר דק, תל‏אביב

אנחנו בני אסיה

תמהתי מאוד כשקראתי את מכתבו של הקורא נולדשטיין (העולם הזה 1070), על זה שאינו מכיר כי ישראל נמצאת באסיה. תופעה זו היא תוצאה ישירה של שופרות התעמולה של צמרת השלטון, המטיפה כי אנחנו מדינה יכתיכונית. אני מציע למר נולדשטיין לעיין במפת העולם, ולהיווכח כי ישראל היא חלק בלתי‏נפרד מאסיה. טוב שהמישורר הערבי מר חוסיין הזכיר לנו זאת.

מ. זכריה, חיפה

אני לא מבין את המישורר הערבי ראשיד חוסיין (העולם הזה 1066). אבל אני יודע היטב שהוא המישורר הטוב והאהוב בין משוררי המיעוט הערבי במדינה. רבים מ‏צעירי האינטליגנציה הערבית ואני אחד מהם, למדו על‏פה את רוב שיריו ובמיוחד את שירו המפורסם „בן אסיה אנוכי". רבים יצטערו אם ראשיד חוסיין יחסר לנו אסיתי. אבל אף אחד לא יצטער אם הקורא נולדשטיין יצהיר שהוא לא אסיתי. ברצוני להציע לפר נולדשטיין שיתלה על חולצתו שלט בזו ה‏לשון: „אסיה של אסיה לנו הוא, אך לא שמה."

מחמד סעיד, נצרת

קנאת סופרות

מאחר שמזה כמה שבועות נוכחתי ב‏מלחמת‏עקיצות מהריפה והולכת בין שני ה‏עמודים של הדף האחרון בעתונכם, הנה בעור רותי עושה זאת בפו עמה, הרי לילי גלילי מנייסת לעזרתה את כל רודפי הבצע ושואפי הפרס (ואני, אהה, אחד מהם).

יש עמי חמשיר המכוון לשני צדי המטבע או הרף, ופתרון יאה בצדו:

„היו שתי עורכות, ברוב נחת
ערכו זו לזו קור מקלחת.
עד שבא העורך
ובלי מורא או מורך,
את שתיהן הוא הי‏קה ב...."

א. אביה, רמת‏גן

תגובת שתי הגבירות — רותי ולילי — „השקדיה הפורחת" ו„לכבודו של העורך, זה מתחת."

בימים הקשים של המאבק לעצמאות ישראל, בלילות העיצר והמצב הצבאי, שיקף „העולם הזה" במילה ובת‏מונה את הישוב הלוחם. הוא ליווה את הלוחמים לשדה‏הקרב, הנציח את רגעי ההדוד של לידת האומה החדשה.

ביום השני הבא, לקראת יום העצמאות העשירי, יוציא „העולם הזה" את הגליון הגדול ביותר ב‏21 שנות קיומו —

גליון העשור
של
העולם הזה

פעולות המחתרת הלוחמת ★ חוויות הלוחמים בגדודי ההגנה וצה"ל ★ תצלומים היסטוריים ★ מאחורי הקלעים של ראשית המדינה ★ ציון לנופלים ★ הומור השוהות ★ מבחר הספרות והשירה של דור תש"ח ★ הזית ועורף ★ קאריקטורות לעשור ★ שער צבעוני.